

I. ULUSLARARASI
BALKANLARDA
TÜRK DİLİ
VE EDEBİYATI
ARAŞTIRMALARI
SEMPOZYUMU

I. INTERNATIONAL
SYMPOSIUM ON
TURKISH LANGUAGE
AND LITERATURE
STUDIES IN THE
BALKANS

BİLDİRİLER
KİTABI

PROCEEDINGS
BOOK

20-21.05.2021

EDİTÖRLER / EDITORS

Doç. Dr. ATIF AKGÜN

Doç. Dr. ALPAY İGÇİ

Doç. Dr. ERTUĞRUL KARAKUŞ

Ege Üniversitesi Yayınları

Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü
Türk Dil Kurumu
Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları (BALTED)

**I. ULUSLARARASI
BALKANLARDA
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI
SEMPOZYUMU
BİLDİRİLER KİTABI
20-21 Mayıs 2021**

***I. INTERNATIONAL
SYMPOSIUM ON TURKISH LANGUAGE AND
LITERATURE STUDIES
IN THE BALKANS
PROCEEDINGS BOOK
20-21 May 2021***

Doç. Dr. Atıf AKGÜN

EDİTÖRLER / EDITORS

Doç. Dr. Alpay İĞCİ

Doç. Dr. Ertuğrul KARAKUŞ

ISBN: 978-605-338-335-2
Ege Üniversitesi Yayınları

İZMİR
2021

Ege Üniversitesi Yayınları

ISBN: 978-605-338-335-2

Aralık, 2021

Editörler:

Atıf AKGÜN

Alpay İĞCi

Ertuğrul KARAKUŞ

Bu çalışma, Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası lisansı (CC BY 4.0) ile lisanslanmıştır. Bu lisans, yazarlara atıf yapmak koşulu ile metni paylaşmanıza, kopyalamanıza, dağıtmanıza ve iletmenize; metni uyarlamak ve metnin ticari kullanımına (ancak sizi veya eseri kullanımınızı desteklediklerini ileri sürecek şekilde değil) izin verir.

The work (as defined below) is provided under the terms of this creative commons public license ("ccpl" or "license"). This license allows reusers to copy and distribute the material in any medium or format in unadapted form only, for noncommercial purposes only, and only so long as attribution is given to the creator.

Ege Üniversitesi Üst Yayın Komisyonu'nun 24.12.2021 tarih ve 08/01 sayılı kararı ile yayımlanmıştır.

Bu kitabın tüm yayın hakları Ege Üniversitesi'ne aittir. Kitabın tamamı ya da hiçbir bölümü yazarının önceden yazılı izni olmadan elektronik, optik, mekanik ya da diğer yollarla kaydedilemez, basılamaz, çoğaltılamaz. Ancak kaynak olarak gösterilebilir.

Eserin bilim, dil ve her türlü sorumluluğu yazarına / editörüne aittir.

T.C. Kültür Bakanlığı ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 52149

Basım Yeri: Ege Üniversitesi Rektörlüğü Basımevi Müdürlüğü

No: 172/134 Kampüsüci / Bornova, İzmir

Tel :0232 3111819

e-mail: bsmmd@mail.ege.edu.tr

Onur Kurulu

Honor Board

Prof. Dr. Necdet BUDAK (Ege Üniversitesi Rektörü)

Prof. Dr. Nadim MACİT (E.Ü. Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Müdürü)

Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN (E.Ü. Türk Dünyası Araştırmaları Ens. Kurucu Müdürü)

Düzenleme Kurulu

Organizing Board

Başkan Prof. Dr. Mehmet TEMİZKAN (Ege Üniversitesi)

Eş Başkan Doç. Dr. Atıf AKGÜN (Ege Üniversitesi)

Doç. Dr. Alpay İÇCİ (Uşak Üniversitesi Balkan Ülkeleri Uyg. ve Arş. Mer.)

Doç. Dr. Ertuğrul KARAKUŞ (Kırklareli Üniversitesi Balkan Araştırmaları Uyg. ve Arş. Mer.)

Doç. Dr. Gonca KUZAY DEMİR (İzmir Demokrasi Üniversitesi Balkan Araştırmaları Uyg. ve Arş. Mer.)

Prof. Dr. Ali EROL (Ege Üniversitesi)

Doç. Dr. Muvaffak DURANLI (Ege Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Ferah TÜRKER (Ege Üniversitesi)

Arş. Gör. Şima DOĞAN (Ege Üniversitesi)

Bilim Kurulu Advisory Board

Prof. Dr. Agjemin BAUBEC (Bükreş Ü./Romanya)

Prof. Dr. Ahmet GÜNŞEN (Trakya Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Alena CATOVIĆ (Saraybosna Ü./Bosna Hersek)

Prof. Dr. Arif AGO (Emekli/K.Makedonya)

Prof. Dr. Bilgehan Atsız GÖKDAĞ (Kırkkale Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Bülent BAYRAM (Kırklareli Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Cihan ÖZDEMİR (Bilecik Şeyh Edebali Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Edina SOLAK (Zenica Ü./Bosna Hersek)

Prof. Dr. Ekrem ČAUŠEVIĆ (Zagreb Ü./Hırvatistan)

Prof. Dr. Éva CSÁKI (Pazmany Peter Katolik Ü./Macaristan)

Prof. Dr. Fadıl HOCA (U. Vizyon Ü./K.Makedonya)

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Ege Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Hamdi HASAN (Emekli/K.Makedonya)

Prof. Dr. Haşim AKİF (Şumnu Ü./Bulgaristan)

Prof. Dr. Hülya ARGUNŞAH (Erciyes Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Hüseyin MEVSİM (Ankara Ü./Türkiye)

Prof. Dr. İrfan MORİNA (Priştine Ü./Kosova)

Prof. Dr. İrina SARAİVANOVA (Kliment Ohridski Ü./Bulgaristan)

Prof. Dr. Lindita XHANARI LATIFI (Tiran Ü./Arnavutluk)

Prof. Dr. Mahmut ÇELİK (İştip Gotse Delçev Ü./K.Makedonya)

Prof. Dr. M. Dursun ERDEM (Ul. Balkan Ü./K.Makedonya)

Prof. Dr. Mehmet Naci ÖNAL (Muğla Ü.)

Prof. Dr. Melahat PARS (Ankara Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Metin EKİCİ (Ege Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Mirjana TEODOSIJEVIĆ (Belgrad Ü./Sırbistan)

Prof. Dr. Mustafa ARGUNŞAH (Erciyes Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Mustafa BALCI (İstanbul Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Mustafa İSEN (Emekli/Türkiye)

Prof. Dr. Nedret MAHMUT (Köstence Ü./Romanya)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Nimetullah HAFIZ (BAL-TAM/Kosova)

Prof. Dr. Oktay AHMED (Üsküp A. Kiril Metodiy Ü./K.Makedonya)

Prof. Dr. Recai ÖZCAN (Düzce Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Rıdvan CANIM (Trakya Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Salih OKUMUŞ (Priştine Ü./Kosova)

Prof. Dr. Sevim PİLİÇKOVA (Emekli/K.Makedonya)

Prof. Dr. Suzan CANHASI (Priştine Ü./Kosova)

Prof. Dr. Tacida HAFIZ (BAL-TAM/Kosova)

Prof. Dr. Tuba Işınur DURMUŞ (TOBB Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Yavuz KARTALIOĞLU (Gazi Ü./Türkiye)

Prof. Dr. Yusuf HAMZAOĞLU (Emekli/Türkiye)

Prof. Dr. Zeynep ZAFER (Ankara Ü./Türkiye)

Doç. Dr. Aktan AGO (Halkbilim Ens./K.Makedonya)

Doç. Dr. Atilla JORMA (Ul. Vizyon Ü./K.Makedonya)

Doç. Dr. Ergin JABLE (Priştine Ü./Kosova)

Doç. Dr. İbrahim KELAĞA AHMET (Trakya Ü./Türkiye)

Doç. Dr. İrina DRİGA (Bilimler Akademisi/Ukrayna)

Doç. Dr. Liubovi CİMPOEŞ (Hitit Ü./Türkiye)

Doç. Dr. Meryem SALİM (Şumnu Ü./Bulgaristan)

Doç. Dr. Neriman HASAN (Köstence Ovidius Ü./Romanya)

Doç. Dr. Nevriye ÇUFADAR (Şumnu Ü./Bulgaristan)

Doç. Dr. Nuran MALTA MUHAXHERİ (Pristine Ü./Kosova)

Doç. Dr. Ömer AKSOY (Trakya Ü./Türkiye)

Doç. Dr. Özlem DEMİREL DÖNMEZ (İnönü Ü./Türkiye)

Doç. Dr. Selçuk Kürşad KOCA (Sakarya Ü./Türkiye)

Doç. Dr. Sibel BAYRAM (Düzce Ü./Türkiye)

Doç. Dr. Terane Turan REHİMLİ (Pedogoji Ü./Azerbaycan)

Doç. Dr. Tudora ARNAUT (Kiev Taras Şevçenko Ü./Ukrayna)

Doç. Dr. Zeki GÜREL (Gazi Ü./Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir HAYBER (Emekli/Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet SAÇKESEN (S. Zaim Ü./Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Albana TAHIRI (Tiran Ü./Arnavutluk)

Dr. Öğr. Üyesi Harun BEKİR (Filibe Ü./Bulgaristan)

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÖZBAY (Emekli/Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Melinda BOTALIĆ (Tuzla Ü./Bosna Hersek)

Dr. Öğr. Üyesi Menent ŞUKRİYEVA (Şumnu Ü./Bulgaristan)

Dr. Öğr. Üyesi Nazlı Rana GÜREL (Emekli/Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Nurcihan GÜNEŞ (Muş Alparslan Ü./Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Ozaj SULİMAN (Hatay M.Kemal Ü./Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Selma SOL (Trakya Ü./Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Ünal ŞENEL (İ.Kâtip Çelebi Ü./Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Vejdi HASAN (Şumnu Ü./Bulgaristan)

Dr. Öğr. Üyesi Zehra KADERLİ (Hacettepe Ü./Türkiye)

Öğr. Gör. Dr. Gözde ÖZLEM (Uludağ Ü./Türkiye)

Öğr. Gör. Dr. Güllü KARANFİL (İ. Aydın Ü./Türkiye)

Öğr. Gör. Cuneys NURESKİ (Trakya Ü./Türkiye)

Öğr. Gör. Emine HALİL (Emekli/Bulgaristan)

Öğr. Gör. Feyyaz SAĞLAM (Emekli/Türkiye)

Dizgi-Tashih

Typography-Correction

Raziye Ayşenur ÖZAYDIN

(2021) • I. Uluslararası Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Sempozyumu Bildiriler Kitabı: 20-21 Mayıs 2021, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.

(2021) • I. International Symposium on Turkish Language and Literature Studies In The Balkans Proceedings Book: 20-21 May 2021, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.

İLETİŞİM / CORRESPONDENCE

Tel: (0232) 343 49 22- 2096/2958

Faks / Fax: (0232) 342 74 96

E-posta / E-mail: tdae@mail.ege.edu.tr

<https://tdae.ege.edu.tr/>

Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü - 35100

Bornova - İzmir

TÜRKİYE / TURKEY

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Açılış Konuşmaları / Opening Speeches

Prof. Dr. Necdet BUDAK

3

Prof. Dr. Nadim MACİT

7

Onur Konuklarının Konuşmaları / Speeches of Honored Guests

Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN

13

Prof. Dr. Mustafa İSEN

17

Prof. Dr. Nimetullah HAFIZ

23

Açılış Bildirisi / Proceeding of Opening

Gürer GÜLSEVİN

Balkan Dillerindeki Türkizmlerin Türkoloji Araştırmalarındaki Önemi
The Importance of Turkisms in Balkan Languages in Turcology Studies

33

Feyyaz SAĞLAM	Balkan Türkolojisi'nde Önemli Bir Boşluk: "Basın-Yayın Tarihleri" <i>An Important Gap in Balkan Turkology: "History of Press and Publication"</i>	163
Fikriye MEHMET	Bulgaristan'da Ana Dili Eğitimi ve 1989'dan Sonra Basılan Türkçe Ders Kitapları <i>Mother Tongue Education in the Bulgaria and the Turkish Language Textbooks Published After 1989</i>	171
Gonca KUZAY DEMİR	Abdülmalik Hilmi Efendi'nin Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Değerlendirme <i>An Assessment of the Life and Works of Abdulmalik Hilmi Efendi</i>	191
Harun BEKİR	Bulgaristan Kırcaali Türk Ağzında Ses Olayları <i>Sound Events in Bulgarian Kardzhali Turkish Dialect</i>	205
İbrahim ARSLAN	Kosova'da Türkçe Medyanın Kimlik Korunmasındaki Etkisi <i>The Influence of Turkish Media In Kosovo on Identity Protection</i>	227
İbrahim ÖZKAN	Bulgaristan Türkleri Mâni ve Türkülerinde Sosyalist İdeolojinin İzleri <i>Traces of Socialist Ideology in Mânîs and Folk Songs of Bulgarian Turks</i>	237
Mahmut ÇELİK	Kuzey Makedonya'da Türkçe Eğitim ve Öğretim <i>Turkish Education in Northern Macedonia</i>	261
Mehmet TEMİZKAN	Hayalî'deki Hayalî Bey Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme <i>An Evaluation of The Effect of Hayalî Bey in Hayalî</i>	271

I. Uluslararası Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Sempozyumu Bildiriler Kitabı
I. International Symposium on Turkish Language and Literature Studies in The Balkans Proceedings Book

Kuzey Makedonya’da Türkçe Eğitim ve Öğretim

MAHMUT ÇELİK*

Giriş

“Bugünkü K. Makedonya devletinin kapsadığı arazi, tarihî ve coğrafi K.Makedonya’nın sadece bir kısmı % 38’idir. Toplam 67.741 kilometre kare alanı olan Kuzey Makedonya’nın doğu ve güneyindeki geniş toprakları hâlen Bulgaristan ve Yunanistan sınırları içindedir. K. Makedonya devletinin arazisi ise 25.713 kilometre karedir. K. Makedonya, Ege’ye sahili olmakla birlikte, balkanların ortasında kalmaktadır. Kuzeyinde Şar, Üsküp Karadağı, Osogovski ve Rila dağları Makedonya’yı Kosova ve Sırbistan’dan ayırır. Rodoplar’ın batı uçları ve Mesta nehri bölgenin doğu sınırını çizer. Güneyde Bistrice nehri ve Ege sahili vardır. Batıda ise Ohri gölü ile aynı hizadaki Korab, Yablanitsa, Gramos ve Pinol dağları bölgeyi Arnavutluk ve Epir’den ayırır.” (Hatipoğlu, 2002, s. 187).

Bu küçük ama stratejik önemi büyük bölgenin coğrafi konumu böyledir. Burada, “ülke” ve “bölge” terimlerini birbirinden ayırmak gerektiğini de özellikle belirtmeliyiz. Çünkü Makedonya adı her iki bağlamda farklı çağrışımlarla ortaya çıkmakta ve bu yüzden yeni birtakım uluslararası anlaşmazlıklar doğmaktadır. Görülen odur ki, “Makedonya beşerî olarak da bir kesişme noktasıdır. Batısında Arnavutlar vardır. Kuzeyinde Sırp, doğuda Bulgarlar yaşar. Güney taraf ise Helen dünyasına açılır. Böylece değişik güç, kültür ve anlayışların kesiştiği çok hassas bir noktada bulunan Makedonya, bunların arasında bir barış köprüsü

* Prof. Dr., İştîp Gotse Delçev Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Kuzey Makedonya)
mahmut.celik@ugd.edu.mk

olabileceken, çoğunlukla anlaşmazlık konusu olmuş, içte ve dışta Makedonya denince akla çoklukla ateş oyunu gelmiştir.”

Kuzey Makedonya coğrafyasından tarih içinde pek çok milletler gelip geçmiştir. Türklerin bu coğrafyayı vatanlaştırmaları ise MÖ 700 yıllarına kadar inmektedir. İskit, Hun, Avar, Kuman, Uz, Peçenek, Vardar, Bulgar ve Osmanlı adıyla Türkler bu coğrafyada yaşamışlardır. Bugün dahi burada pek çok yer adı; Balkan adlandırması da dâhil bu tarihin izlerini taşımaktadır. Türklerle Balkanlara medeniyet, bilim, barış, adalet, istikrar ve huzur gelmiştir (Hamzaoğlu, 2000, s. 71-90).

“Osmanlı Devleti'nin gerçekçi, adaletli yönetimi, balkanlarda birçok toplumun, özellikle, Boşnaklar ve Arnavutlar ile bölgede Türk kavimleri olarak bilinen Peçenek ve Kuman Türk kavimlerinin Müslüman olmalarına yol açmıştır. Bu boylar günümüzdeki, Pomak ve Torbeş Türkleri diye bilinmektedir.” (Sarınay, 2005).

Bugünkü K. Makedonya, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra oluşturulmuştur. Çatışan milletler (Arnavutluk, Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan) arasında bir yastık görevini yapsın diye kurulmuştur. Makedonya, Yugoslavya Krallığı ve Yugoslavya Cumhuriyeti içinde bir parça olarak yaşadıktan sonra Yugoslavya'nın dağılmasının ardından 8 Eylül 1991 tarihindeki referandum sonucuna dayanarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Bu referanduma Türk toplumu yüzde yüz katılmış ve K. Makedonya'yı devlet ve vatan olarak kabul etmiştir.

Yunanistan ile yaşanan kriz, ülkenin Yugoslavya'dan ayrılarak 1991'de "Makedonya" ismi altında bağımsızlığını ilan etmesiyle başladı.

Atina, tarihi ve kültürü ile eş tuttuğu Makedonya isminin kullanılmasına şiddetle karşı çıktı. Yunanistan'ın kuzeyinde Makedonya diye bir bölge olması nedeniyle, aynı isme sahip komşu ülkenin burada toprak iddia etmesinden endişe ediliyordu. Makedon ve Yunan hükümetleri, 12 Haziran 2018'de ülkenin adının "Kuzey Makedonya" olarak değiştirilmesi konusunda anlaşmaya vardı ve ad değişikliği 12 Şubat 2019'da yürürlüğe girdi. Ancak, Kuzey Makedonya Avrupa Birliği yolunda tekrardan bazı engellere rastladı. Bu sefer Bulgaristan tarafından Kuzey Makedonya'yı millî kimlik sorunu yüzünden veto etti.

Yirminci yüzyılın başlarından itibaren, soykırım ve etnik arındırma ile Türklerin nüfusu bu bölgede her geçen gün azaltılmaya çalışılmıştır. Kuzey Makedonya'da yaşayan Türklerin büyük bir kısmının Üsküp'te yaşadığını göstermektedir. 1953 yılında Makedonya'nın genel nüfusu 1.304.000 olarak ilan edilmiştir. Bunun içinde Türkler 203.000 nüfusa sahip idi. Türklerin sayısı 1971 sayımında 108.000, 1981 sayımında ise 86.000 olarak ilan edilmiştir. Makedonya Devlet İstatistik Ofisi'ne (Државен завод за статистика) göre 2002 yılında yapılan son sayımlarda Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin toplam nüfusu

2.022.547'dir. Türklerin sayısı ise 77.959'dur. Üsküp'ün toplam nüfusu 506.926, kendini Türk olarak ifade edenlerin sayısı ise 8595'tir. Buna göre Kuzey Makedonya Türklerinin %11'i Üsküp'te yaşamaktadır”.

Makedonya'da Türkçe Eğitim

Kuzey Makedonya'da Türkçe eğitimin Türklerin varlığı ile birlikte başlamış olduğunu söyleyebiliriz. Osmanlı fethetmeyi düşündüğü bölgelerde tekkeler kurar ve bu tekkeler zamanla bir eğitim ve kültür merkezi hâline gelmiş. Makedonya'da da Türkçe eğitim veren birçok eğitim merkezi, okul açılmıştır. Bölgede uzun yıllar Türkçe eğitim devam etmiştir. Balkan Savaşları ile Türkçe eğitim konusunda ciddi sıkıntılar yaşanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra rahat bir nefes alınsa da Türkçe eğitim konusunda birçok sorun ile karşılaşmıştır.

Tito'nun ölümü ve Yugoslavya'nın dağılması ile bağımsızlığını ilan eden Makedonya Cumhuriyeti'nde bugün Türkçe eğitim hakkı yasal düzenlemeler çerçevesinde devam etmektedir. Makedonya Anayasası'na göre Türkler “millet” olarak kabul edilmekte ve azınlık statüsünde bulunan Türklerin Türkçe eğitim görme hakları bulunmaktadır.

Kuzey Makedonya'daki Türk çocuklara ana dili ile eğitim verilmektedir. Fakat her Türk öğrenci ana dili ile eğitim görememektedir; bazı öğrenciler Makedonca ve Arnavutça eğitim veren okullara gitmektedir. Türkçe eğitim görenler ise dil becerilerinin geliştirilmesi bakımından birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Makedonya'daki Türk öğrenciler için iki dillilik, çok kültürlülük söz konusudur. Böyle bir ortamda ana dili becerilerinin geliştirilmesi açısından sıkıntılar ortaya çıkmaktadır.

Kuzey Makedonya'da Türkler ağırlıklı olarak ülkenin batısında yaşamaktadırlar: Gostivar, Kalkandelen, Üsküp, Kırçova, Ohri, Ustruga, Manastır ve Pirlepe.

İştip, Köprülü, Valandova, Radoviş gibi doğu bölgelerde de Türkler yaşıyor. Fakat Doğu K. Makedonya'da batıya nazaran şartlar daha farklı. Yaşam koşullarının da zor olduğu K. Makedonya'nın doğusunda Radoviş hariç, Türkçe eğitim sadece ilkokullardaki seçmeli Türkçe dersi ile sınırlı. Makedonca eğitim veriliyor buradaki okullarda. Öğrenci isterse Türkçe dersini seçiyor. 2008 yılında program değişmiş ve ilköğretim okulları sekiz yıldan dokuz yıla çıkarılmış.

Uydu yayını ile Türk televizyon kanalları izleniyor. Bu durum Türkçe öğrenimine ve özellikle konuşma becerisinin gelişimine katkı sağlıyor. Standart Türkçe yani İstanbul ağızı Türk televizyon kanalları ile pekiştiriliyor.

Türklerin gittiği bazı okullarda bölgedeki etnik nüfusa bağlı olarak farklı dilde eğitim verilen sınıflar bulunuyor. Kimi okulda üç farklı dilde (Türkçe,

Makedonca, Arnavutça) kimi okulda iki dilde eğitim veren farklı sınıflar var. Bazı okullarda ise sadece Türkçe eğitim veriliyor. Üsküp'te bulunan Tefeyüz İlköğretim Okulu tek dilde eğitim veren ve geçmişçi çok eskiye dayanan bir okul. Üsküp'e bağlı Pomak Türklerinin yaşadığı Koliçani köyündeki Mustafa Kemal Atatürk İlkokulu'nda da tüm sınıflarda Türkçe eğitim veriliyor. Bu okuldaki öğrencilerin aileleri ise Türkçe bilmiyor, Makedonca konuşuyorlar. Tek dilde eğitim verilen okullardan biri de Debre'ye bağlı Atatürk'ün babası Ali Rıza Efendi'nin köyü olan Kocacık köyü... Bu köyde bulunan çocuklar yalnızca Türkçe biliyorlar, Makedonca bilmiyorlar. Lise çağına gelen öğrenci köyün dışına çıktığı zaman Makedonca öğreniyor.

Yüksek Öğrenim

1990 yılına kadar Türkler Kuzey Makedonya'daki üniversitelere kayıt yapabilmeye oranı % 0,7 iken 1992-93 öğretim yılından itibaren % 1,2 artmaya başladı. K. Makedonya Türklerine Türkiye Cumhuriyeti'nin çeşitli üniversitelerinde burslu ya da özel olarak eğitim alma imkânının sunulmasıyla yüksek öğrenim sorununu geçici olarak çözümlendiği söylenebilir. Ancak bu durumun kısa süreli bir çözüm olduğu görülmektedir.

K. Makedonya'da yükseköğrenimdeki eğitim dili Makedoncadır. 1963-64 öğretim yılında Üsküp Pedagoji Akademisi veya eğitim fakültesi (öğretmen okulu) açıldı. Bu fakültede Matematik-Fizik, Kimya-Biyoloji ve Tarih-Coğrafya dersleri için öğretmen yetiştirilen Pedagoji fakültesinde, söz konusu dersler Türkçe verilmekteydi. Ancak ihtiyaç olduğu hâlde Türkçe eğitime, siyasi gelişmelerin etkisiyle bu bölümlere 1987'de son verildi.

Bugün Üsküp'te Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi bünyesindeki Pedagoji Fakültesi'nde Türkçe eğitim sadece okul öncesi ve Türkçe öğretmenlik bölümleri kaldı.

1976-77 öğretim yılında Üsküp Filoloji Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü açıldı. 1976 yılında Prof. Dr. Olivera Yaşar'ın önderliğinde kurulmuştur. Bazı dersler Makedonca olmakla birlikte, Türkçenin gramer dersleri ve Türk edebiyatları Türkçe dilinde yapılıyor. Bölüme 1976 yılından beri hiç kesintisiz Türkiye'den akademik eleman desteği devam etmiştir.

K. Makedonya'nın ikinci en büyük üniversitesi 2007-2008 öğretim yılında kurulan "Gotse Delçev" Üniversitesi'dir. 12 bin öğrenci eğitim görürken göç yüzünden öğrenci sayısı 9 bine düştü. Türkiye'den gelen öğrenci sayısı bine ulaşmıştır. Ağırlıklı Tıp, İnşaat, Hukuk ve Bilişim fakültelerinde kayıtlarını yaptırıyorlar. Filoloji Fakültesi'nin bölümleri arasında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 2009-2010 öğretim yılında "öğretmenlik" ve "çevirmenlik" adı altında iki ana grup olarak Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü kurulmuştur.

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün öğretmenlik ve çevirmenlik grubu için eğitim-öğretim lisans müfredatını Dr. Sevin Alil, Dr. Mahmut Çelik ve Dr. Mariya Leontiç hazırlamışlardır. Bu yeni bölümün müfredatı Türkiye Türkoloji müfredatlarına bakılarak hazırlamaya başladı. Elbette ki Makedonya'nın şartları ve ihtiyaçları da göz ardı edilmemiştir.

Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün üniversite kütüphanesi dâhilinde Türkoloji kitaplığında 5500 kitap bulunmaktadır. Filoloji Fakültesinin uluslararası hakemli yıllığı 2010'dan beri yılda iki defa yayımlanır. Bu yıllıktaki makaleler Makedonca olarak yazılır. Yılıktaki Türk dili ve edebiyatı ile ilgili birçok makale bulunmaktadır. Filoloji fakültesinin "Palimpsest" adlı elektronik uluslararası hakemli dergisi 2016'dan itibaren yılda iki defa yayımlanmaktadır. Palimpsest dergisi Makedonca, Türkçe, İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca ve Rusça olmak üzere yedi dilde yılda iki defa çıkmaktadır.

2011–2012 eğitim yılında iki sömestre Güz ve Yaz (kasımdan-temmuza kadar) Yunus Emre Kültür Enstitüsü'nün Türkoloji Projesi Kapsamında Türkiye'den misafir hocalar katılıyorlardı ancak 2018 yılından sonra bölümümüze Türkiye Kültür Bakanlığı aracılığıyla gelmeye devam ettiler.

İştip Türkoloji Bölümü, benim de mevcut olduğum bölüm, yüksek lisans eğitiminde araştırma çalışmalarına büyük önem vermektedir. Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi ilk kez 2012—2013 yılından itibaren yüksek lisans programları hazırlamaya başladı

Kalkandelen Devlet Üniversitesi Şarkiyat Bölümü, 2004 yılında Makedonya Cumhuriyeti Meclisi tarafından kuruldu. 2009-2010 öğretim yılında Kalkandelen Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümü açıldı. Bu bölümde Türk Dili ve Edebiyatı ile Arap Dili ve Edebiyatı olmak üzere iki ana bilim dalı mevcuttur.

Özel Uluslararası Balkan Üniversitesi 2006 yılında Üsküp'te kuruldu. Eğitim Fakültesi Türk Dili Eğitimi ve Öğretmenliği Bölümü 2016-2017 öğretim yılında çalışmaya başladı. Bu bölümde Türkiyeli ve Makedonyalı hocalar görev yapmaktadırlar. Makedonyalı Doç. Dr. Refide Şaini ve Doç. Dr. Seyhan İbraimi kadrolu Türkolog olarak çalışmaktadırlar.

2016 yılında Gostivar kasabasında Türkçe dilinde Uluslararası Vizyon Üniversitesi kuruldu. Bir vakıf üniversitesi olarak bünyesinde Hukuk Fakültesi, İktisat Fakültesi, Mimarlık Fakültesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Bilişim Fakültesi bulunmaktadır.

MANU-Makedonya Bilimler Akademisi'nde Prof. Dr. Numan Aruç, Makedonya Tarih Enstitüsü'nde Prof. Dr. Dragi Gorgiev ve Prof. Dr. Şerif Ahmed, Osmanlı ve Yeni Türk Tahrisiyle ilgili dersler yapmaktadırlar.

Marko Tsepenkov Folklor Enstitüsü bünyesinde de Türkoloji çalışmalarının yapıldığını belirtmeliyiz, burada görevli Doç. Dr. Aktan Ago bulunmaktadır.

İştıp Türkoloji Bölümü, benim de mevcut olduğum bölüm, yüksek lisans eğitiminde araştırma çalışmalarına büyük önem vermektedir. Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi ilk kez 2012-2013 yılından itibaren yüksek lisans programları hazırlamaya başlandı. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüyle ilgili olarak da Dr. Mariya Leontiç ve Dr. Mahmut Çelik, yüksek lisans müfredatını, ders içeriklerini ve tavsiye edilen kitap listesini Cemal Aksu ve Halil Açıköz ile birlikte hazırlamışlardır.

2012-2013 öğretim yılında Bölümümüzde Yüksek lisans derslerinin açılmasıyla kadro yetiştirme programına bağlı olarak, bölümünde toplam altı öğretim üyesiyle çalışmalarını yürütmüştür. Prof. Dr. Dragi Gorgiev, Osmanlıca Grameri ve Paleografyası Prof. Dr. Oktay Ahmed, Eski Türk Dili ve Türk Diyalektoloji Dersleri, Doç. Dr. Mahmut Çelik Türk Edebiyatı Tarihi, Türk Edebiyatında Düz Yazı ve Şiir, Türk Mitolojisi ve Folkloru Doç. Dr. Mariya Leontik Dilbilgisi Dersleri, Doç. Dr. Ramadan Doğan Türk Edebiyatı Teori ve Yöntemleri, Türk Edebiyatı Akımları derslerine girmişlerdir.

2013-2014 öğretim yılında yüksek lisansa kayıt yaptıran öğrencilerin sayısı 10'a ulaştı. Bu okuma yılında yüksek lisans derslerine, Doç. Dr. Mahmut Çelik Türk Edebiyatı Tarihi, Türk Edebiyatında Düz Yazı ve Şiir, Türk Mitolojisi ve Folkloru, Doç. Dr. Mariya Leontik Dilbilgisi Dersleri, Dr. Oktay Ahmed, Eski Türk Dili ve Türk Diyalektoloji Dersleri, Doç. Dr. Fadıl Hoca, Türk Edebiyatında Edebi Türler, Türk Edebiyatı Akımları, Türk Tasavvuf Edebiyatı Metinleri derslerine giriyorlar.

2015-2016 öğretim yılında Prof. Dr. Fadıl Hoca derslere gelemeyince, onun yerine, Türk Edebiyatında Edebi Türler, Türk Edebiyatı Akımları, Türk Tasavvuf Edebiyatı Metinleri derslerine Yrd. Doç. Dr. Zeki Gürel girmektedir. Bu akademisyenlerin görevleri geçen yıl sona ererken yine Türkiye'den Yrd. Doç. Dr. Şerife Seher Erol yeni akademisyen olarak 2017-2018 öğretim yılında göreve başladı.

Bu yıl da büyük uğraşlarla Üsküp merkezli olarak Yunus Emre Enstitüsü'ne bağlı, İştıp Gotse Delçev Üniversitesi, Filoloji Fakültesi bünyesinde bir Türk Köşesi kuruldu. Ayda iki kez hem yerli akademisyenlerle hem Türkiye'den gelen akademisyenlerle Türk edebiyatını ve Türk kültürünü afirme ediyoruz.

Sonuç

K. Makedonya'daki Türk çocukların ana dili gelişimi kimlik gelişimi açısından çok önemlidir. Hem yaşadığı topluma uyum sağlayacak hem de Türk

kültürünü, Türk dilini bu topraklarda yaşatacak nesillerin ana dili eğitimini destekleyecek çalışmaların titizlikle yapılması gerekmektedir. Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin kanunlarına göre ilköğretim ve ortaöğretim zorunludur. Toplamda dokuz yıllık ilköğretim ve dört yıllık ortaöğretim olmak üzere her vatandaşın 13 yıllık zorunlu eğitim almaları gerekmektedir. Bu doğrultuda zorunlu eğitim almayanlara yasal işlemler yapılır. Oysa Türk öğrencilerine veya ebeveynlerine yönelik genelde böylesi bir yaptırım söz konusu değildir. Böylece geçim sıkıntısı olan aileler çocukları devam etmedikleri için ayrılmasını kolaylaştırabilmektedir. Bugün bu yüzden eğitim bakımından Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde tüm etnik topluluklardan Türklerin sayısı en düşüktür.

Kuzey Makedonya'da Türkçe eğitimde kullanılan ders kitapları geç yayımlanmaktadır. Devlet tarafından ücretsiz dağıtılan ders kitapları başlayan yeni döneme yetişmemektedir. Kuzey Makedonya belediyelerinde Türkçe eğitimi yapan okullardaki öğrencilere Türkçe sınıflara gönderilen kitaplar yeni döneme yetişmediği gibi, artan öğrenci sayısına rağmen kitap sayısında bir artış olmamıştır.

Kaynakça

- Abbas, Z. B. (1998). *Makedonya'da Türklerin Eğitimi*. Balkan Ülkelerinde Türkçe Eğitim ve Yayın Hayatı Bilgi Şöleni (20-24 Nisan 1998). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ago, A. (1996). *Makedonya'da Türk Halkının Ana dili Üzerinde Öğretim-Eğitim ve Sorunları*. Üsküp: Sesler.
- Çayırılı, N. (2006). *Makedonya'daki Türk Kimliğinin/Kültürünün Korunmasında Etkin Olan Türk Sivil Toplum Kuruluşları*. Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü 1. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı'nda sunulan bildiri, Nisan Çeşme-İzmir.
- Çayırılı, N. (2015). *Makedonya Türkleri*. Rumeli- Balkanlar Özel Sayısı C. IV, Ankara: Yeni Türkiye.
- Çelik, M. (2013). *Makedonya-İştıp Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Tarihçesi*. Gostivar: *Hikmet Dergisi*.
- Çelik, M. Gürel, Z. (2016). *Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Monografisi*. İştıp: Gotse Delçev Üniversitesi.
- Engüllü, S. (1997). *Makedonya Türk Edebiyatı ve Yugoslavya Türk Edebiyatı, Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi Makedonya Yugoslavya (Kosova) Türk Edebiyatı*. Ankara: TC Kültür Bakanlığı.
- Engüllü, S. (1996). *Balkan Savaşlarından Günümüze Kadar Makedonya'da Yaşayan Türklerin Toplumsal, Ekonomik, Kültür-Eğitim Durumu ve Göçler*. Makedonya'da Rumeli Türklerinin Tarih ve Kültürleri Panelleri ve Konferansı (Mayıs, Aralık 1995 ve Mayıs 1996), İzmir Mak-Göç, İzmir.

- Gürel, Z. (2011). *Makedonya'da Osmanlı Sonrasında Türkçe Eğitim ve Türkçenin Öğretilmesi Üzerine Bir Durum Analizi*. Ankara: Türk Yurdu.
- Hamza, Y. (1996). Başlangıcından Günümüze Kadar Makedonya Türklüğü. Makedonya'da Rumeli Türklerinin Tarih ve Kültürleri Panelleri ve Konferansı (Mayıs, Aralık 1995 ve Mayıs 1996), İzmir Makedonya Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği (Mak-Göç) İzmir.
- Hamzaoğlu, Y. (2000). *Balkan Türklüğü*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- Hasan, H. (1998). *Makedonya'da Türkçe Eğitim ve Abdülhakim ve Hikmet Doğan*. Üsküp: Birlik.
- Hatıpoğlu, M. (2002). *Makedonya Sorunu Düünden Bugüne*. Ankara: Kitap Yurdu.
- İbrahim, N. (2013). Makedonya-Üsküp Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Tarihçesi. Gostivar: *Hikmet Dergisi*.
- İbrahimgil, M. Zeki. (1996). Makedonya'nın Sosyal-Kültürel Yapısı ve Türk Vakıf Eserlerinin Bugünkü Durumu. Makedonya'da Rumeli Türklerinin Tarih ve Kültürleri Panelleri ve Konferansı (Mayıs, Aralık 1995 ve Mayıs 1996), (Mak-Göç), İzmir.
- İsen, M. (1984). Yugoslavya'da Türkoloji Çalışmaları. Ankara: *Kaynak Dergisi*.
- Sarınay, Y. (2005). *Osmanlı Yönetiminde Makedonya*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı.

Kuzey Makedonya'da Türkçe Eğitim ve Öğretim

Özet

Balkanlarda Türklerle birlikte diğer milletler, Milattan Öncesinden beri binlerce yıldır beraber yaşamışlar ve bu tarihî beraberlik Balkan milletlerinin "ortak bir kader"de birleşmesine sebep olmuştur. Geçen yüzyıllar, Balkan milletlerini birbirlerine yaklaştırmış ve dünyada eşine nadir rastlanacak bir kültür etkileşimi hatta aynılaşıma meydana getirmiştir dense yeridir.

Makedonya'da Türkçe Eğitim Makedonya topraklarında Türkçe eğitimin, Osmanlı'nın bölgeye gelişi ile başladığı düşünülür. İlk eğitim yuvaları cami ve medreselerdir. 1912 yılına kadar Türkçe eğitim, sibyan ve medreselerde yapılmış, daha sonraki yıllarda iptidai, rüştiye, idadiye ve darülmualim türündeki okullarda devam etmiştir. Bu tarihlerde başka bir ifade ile Balkan Savaşı yıllarında, Türkçe eğitim gerileme yaşar. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türklerin partizanlara büyük katılımı ile Halk Kurtuluş Savaşına katkıları çok büyük olmuştur. Gelecek yıllarda sağlanan haklar bu mücadele sonucudur ve göz ardı edilmemelidir. 1944 yılı sonrasında siyasi gelişmelere bağlı olarak Türk dilinde eğitime geçilir. Bu yıllarda başta Üsküp olmak üzere, Manastır, Ohri, Köprülü, Resne, Doyuran, Ustrumca, Koçana, Cumali, Dorfulu, Kumanova, Berova, Gevgeli, Kiliseli, Negotin, İştip ve Radoviş'te Türk okulları açılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kuzey Makedonya, Balkanlar, Türkçe eğitim, öğretim.

Turkish Education in Northern Macedonia

Abstract

Turks and other nations in the Balkans have lived together for thousands of years since BC, and this historical unity has led the Balkan nations to merge in a "common destiny". It would not be wrong to say that the past centuries brought the Balkan nations closer to each other, created acculturation, and even a dedifferentiation that is hard to come by in the world.

It is believed that Turkish education in Macedonia started with the arrival of the Ottomans in the region. The first education centers are mosques and madrasahs. Until 1912, Turkish education was realized in sibyan (four-year primary school education) and madrasahs, and in the upcoming years, the education continued in

iptidai (primary school), rüştiye (secondary school), idadiye (high school) and darülmualim (teacher's college). Put it differently, during the Balkan War years, Turkish education experiences a setback. During the Second World War, by active participation to the Macedonian Partisans, the Turks have made an enormous contribution to the National Liberation War. The obtained rights within the coming years are outcome of this struggle and should not be neglected. After 1944, education in Turkish language starts as a result of political developments. During these years, a high number of Turkish schools were opened, mainly in Skopje and other cities such as Bitola, Ohrid, Veles, Resen, Dojran, Strumica, Kočani, Džumajlija, Dorfulija, Kumanovo, Berovo, Gevgelija, Sveti Nikole, Negotino, Shtip and Radoviš.

Keywords: North Macedonia, Balkans, Turkish education, teaching.